

רבי יוחנן בן ברוקא אומר: כל המחלל שם שמים בסתר, נפרעין ממנו בגלוי. אַחַד שׁוֹגֵג וְאַחַד מְזִיד בְּחִלּוּל הַשֵּׁם.

מרכבת המשנה (רב יוסף אלאשקר)

ויש מפרשים⁵⁸ שהגלוי והסתר שוים בחלול הש"י, וג"כ השוגג והמזיד שוים בחלול השם. והטעם הוא, לפי שצריך האדם שתהיה יראת הש"י בין עיניו, עד שלא יטעה. המשל, מי שלקח אבן והשליך אותה בבית המלך, ולא נתכון לשום הזק, ואפשר שהזיקה. הנה זה האדם אעפ"י שהוא אנוס בענין ההזק, ושוגג, בודאי שינתן לו עונש המזיד. לפי שהיה לו לכתוב על לוח לבו, שהמלך לפעמים ימצא שם, ויזיק אותו. ומצד זה תהיה אימת המלכות עליו ולא יטעה. ג"כ היה ראוי לאדם שיכתוב על לוח לבו, ולא ישכח. ועל כן ראוי שיענש עונש מזיד בחלול הש"י, אעפ"י ששכח.

תפארת ישראל

וזוה כוונת הרמב"ם במש"כ בפ"ה מהלכות יסוה"ת הל"א וז"ל כל בית ישראל מצווין על קידוש השם הגדול הזה שנאמר ונקדשתי בתוך בני ישראל, עכ"ל. מדקדוק לשון הרמב"ם אפשר להבחין שישנו חילוק יסודי בין מצוה זו לשאר מצוות התורה. א', ממה שכתב "כל¹²⁰ בית ישראל" ולא כתב כדרכו בכל מקום¹²¹ שחייבין במצוה זו אנשים ונשים או שקטנים פטורים ממנה¹²². ב', ממה שכתב "מצווין על קידוש השם" בלשון נפעל, ולא כתב "חייבין לקדש השם" בלשון ציווי כדרכו. גם מלשון הפסוק שהוא מביא "ונקדשתי בתוך בני ישראל" ולא כתוב "וקדשתם את שמי" מוכח דשונה קידוש השם משאר המצוות כנ"ל, דבעוד שאר המצוות החיוב הוא על האדם לפעול והעיקר תלוי במעשה ופעולת המצוה, בקידוש השם העיקר הוא התכלית והנפעל. ולכן אפילו אם אחד לא התכוון לעשות כלום, או אפילו אם התכוון לחלל את השם, אבל אם על ידו התגלגל קידוש השם, נחשב הוא כמקיים את המצוה של "ונקדשתי"

באופן אחר, וככה"ג מירי חנא הכא, דהיינו שנאמת אין פחד אלהים נגד עיניו, כמינין ואפיקורסים שעוברים עבירות גד רמה כסתר אפילו עלי שום הגאה, כי מכחיש שיש אלוה נמצא, או שיש חורה משמים, או נהשגחה, או כשכר ועונש וכדומה. ואעפ"כ אינו חוטא בגלוי, מדחושש לכבוד עצמו כי רוצה להחזיק א"ע לנדיק. ולכן לא דמי לשאר חוטא כסתר כשחקפו ירו, דזה חס על כבוד קונו,

כו דהרי זה האפיקורס אפילו היה יודע שאסור, היה עובר. והרי מה"ט מומר אינו מביא קרבן על שגגתו, מדאינו שב מדיעתו [כפולין ד"ה א:]: כז אין ר"ל

אמת ליעקב - רב יעקב קמינצקי

הכוונה בזה שבחילול ה', וכש"כ בקידוש ה', אין העיקר המעשה ופעולת המצוה, אלא העיקר הוא התכלית והנפעל, והיינו שיתקדש שמו בעולם או שלא יתחלל שמו בעולם, ולכן אין הבדל אם הפעולה נעשתה בשוגג או במזיד, אלא כל שהתוצאה מהפעולה היא קידוש השם הרי הוא נשכר וכל שהתוצאה מהפעולה היא חילול ה' הרי הוא נענש¹¹⁹.

דהא על כל פנים מחמתו נגרם שיתקדש שמו יתברך בעולם.

ביסוד זה אנו מבינים גמרא תמוהה מאד. מבני בניו של סיסרא למדו תורה בירושלים מבני בניו של סנחריב לימדו תורה ברבים ומאן נינהו שמעיה ואבטליון¹²³ מבני בניו של המן למדו תורה בבני ברק [סנהדרין דף צ"ז ע"ב]. לכאורה תמוה, הלא אנשים אלו, סיסרא, סנחריב והמן, היו מהרשעים היותר גרועים עלי אדמות, ואעפ"כ זכו לשכר נצחי שבניהם ובני בניהם ילמדו וילמדו תורה בישראל. ונראה שזה היה השכר על הקידוש השם הגדול שצמח מפעולותיהם, נס פורים ומגילת אסתר, פרסומא דניסא היותר גדול, נבעו וצמחו מזה שהמן בקש לאבד את כל היהודים; ישועת ה' הקרובה לזו של ישועת ה' בימי המשיח, דאילו היה חזקיהו המלך אומר שירה היה הוא ראוי להיות המשיח [סנהדרין דף צ"ד ע"א] נגרמה כתוצאה מהחלטתו של סנחריב להלחם בשערי ירושלים; שירת דבורה נאמרה רק מחמת תכניותיו של סיסרא להלחם עם ישראל ולהשמירם. על ידי שלמעשה הם גרמו קידוש השם מגיע להם על זה שכר נצחי, כי העיקר הוא לא הפועל ולא הכוונה אלא הפעולה¹²⁴.

ובזה שכתב הרמב"ם "כל בית ישראל" כוונתו לרבות אפילו קטנים, כדכתיב [תהלים קט"ו פ"ב] יברך את בית ישראל גו' הקטנים עם הגדולים וגו'. והיינו כנ"ל שמכיון שהעיקר אינו הפועל אלא הפעולה, א"כ גם ע"י הקטנים אפשר שיִעָשֶׂה הענין הזה¹²⁵. ואמרת זכר לדבר הפסוק שהביא הרמב"ם בספר המצוות שלו במצוה זו [מצוה ט'] שהביא קרא דישעיה [כ"ט פכ"ג] כי בראותו ילדיו גו' יקדישו את שמי והקדישו את קדוש יעקב וכו', הרי שכתב ילדיו, ודו"ק.

ונראה שע"ז סמכו אבותינו בימי הבינים שמסרו נפשם ונפשות בני ביתם על קידוש השם ובלבד שלא להמיר את הדת, דלכאורה בשלמא על נפשותם הרי נצטוו ליהרג ולא לעבור, אבל על הקטנים שאינם מחוייבים במצוות מי התיר להם¹²⁶. ולפ"ז ניחא שפיר, דכיון דאילו היו הבנים ממירים את הדת היה יוצא מזה חילול השם איום א"כ על מצוה זו נצטוו גם הקטנים, ודו"ק.